

Taream exornata pompam Ehippia, lora, stapedes, phaleras, aliūque tam equestrem, quā currulem apparatus, quem vel diversi Imperiorum, & Regnorum Monarchæ ad luxum potiùs, & splendorem, quā usum ordinariū excultum nostram in Aulam dignum Cæsare munus ablegarunt, vel ad pompam, & Majestatem Augustissimi Imperatores fieri curarunt: jacet hic, & nullus suo est argento, aut auro honos, omnia gemmis rutilant, omnia pyropis coruscant, & vel ipsam stëllarum ad invidiam noctem illuminant dispuncti loris, ehippiis, & stapedibus adamantes, ut vel hoc dixisse sufficiat, inestimabilem his unis inesse valorem, ac pretio pretium, quod tempore Salomonis fuisse legimus, obrutum fuisse, ac viluisse.

A loco isto Vastam ingredimur Aulæ Cameram, ubi varia asservantur peristromata, qui-

bus arstanta, tantusque valor; ut sola hæc communi sensu eorum, qui ea coram & viderunt, & stupuerunt, Regni alicujus integri pretium suo pretio adæquent: alia acu picta historias integras, pugnæ, bestias, simillave alia vivis coloribus exhibent, alia filis aureis, argenteis, gemmisque superba oculos intuentium pertrungunt, alia ex holoserico fimbriis aureis locupletata pompam, & Majestatem exhibent non vulgarem.

Taceo alia, eaque quā rarissima, & quā plurima Aulæ Cæsareæ, & vel ideo Urbis Viennensis decora: certum esto, eam esse his in Theauris Viennæ gloriam, cum qua nulla per Orbem Civitas, nullæ exterorum Principum opulentia valeant comparari.

TITULUS XII.

Horti, & loca recreationi assignata.

Magnam olim in sumptuosis extruendis viridariis vim locabat antiqua Nobilitas, eaque iis extruebat impendiis, quæ ad luxum potiùs, & splendorem immoderatum, quā ordinatam relaxationem animi serviebant: miramur adhuc pensiles Babylonis hortos, eosque Orbis prodigiis adnumeramus, dum vel eos mortuis librorum lineamentis videmus adumbratos, easque trabes suspicimus, quibus tanta imposita moles, stratas pavimento arundines asphalto compactas, aquarum receptacula, proceras arbores aurâ quasi sustentatas, amplissimum, & pedes viginti duos spissum latitudine murum suspicimus, verbo machinam tantam testudinibus fultam, opus superimpositum operi dilaudamus, eoque humanum in colendis, aut struendis hortorum formis progressum fuisse ingenium; ut qui oculari eos non probavit experientia, fidem propè abnuat recensenti. Fabula sit, quod de Hesperidum Pomario Poëtæ commemorant, vel de Adonidis Hortensibus del cœis referunt alii, illud certum est Viennensi Floræ areolarum suarum non deesse illicia, sed civitates reliquas in amœnum, ac floridum posse provocare certamen. Et licet inter ipsa Urbis mœnia neque aded copiosa, neque amplitudine suâ vasta possint esse vireta, ea tamen, quæ tum in aula Cæsarea, tum plerisque Religiosorum Cœnobiis, tum privatis Dominorum quorundam palatiis, tum ipsis in Urbis reperiuntur mœniis, ejusmodi sunt, quæ pasce-
re queant virore oculos, odore nares, amœnitate totum hominem recreare. Majores sunt suburbanæ hortorum delicia, quas, quia non minùs ipsi Urbi quā jucundæ, tam gloriosæ, levi pennâ more nostro percurimus, illud obtestantes, ne, si fors prætereamus aliquos, alios commemoremus, id vitio, aut culpæ nostræ, sed

eorum, à quibus id accepimus minùs solerti indagini adscribatur.

Primarios itaque, & tam à rerum varietate, quā Venustate, & Magnificentiâ memoriâ dignos in Suburbis Leopoldinis recensent præ aliis antiquam Cæs. Majest. Favoritam, ut nuncupant, quæ tempore Viennensis Obsidionis vastata quidem, sua tamen adhuc hodie habitæ magnificentia vel ex ipsis ruderibus ostendit argumenta.

In iisdem Suburbis diversis tamen locis sunt horti celebres, Principis de Montecuculi non procul à Prater. Com. Colorado propè perticam vexilli (*Sahnstangen*) Com. de Flasching, penes hortum præfatum. Com. Loschi, &c. Com. Volckra, Com. Zernini ad ripam brachii è Danubio profluentis, in loco, quem intra salices dicunt. Com. de Weissenwolff penes FF. Misericordiæ. Com. de Oetting ad Danubium. Com. de Lamberg ad ripam Danubii, D. de Aichpigl, & Lebenthurn.

In *Rosau* præter alios plures, quos omitimus insignes sunt, & digni calamo Principum duorum unius de Dietrichstein, & alterius Liechtensteinii. Comitum item ab Altheim, Kueffstein, Harrach, Colaldo.

In platea picarum vocata Comitum Dietrichsteinii, Melicensium Præfulis, Aulici, Regique ærarii Præfectorum, unâ cum horto Vorsteriano.

In via Regia Viennensium Episcopi è Comitibus de Harrach, Com. de Paar, Dominorum item ab Albrecht, Hellinger, & Partilotti horti sunt singulares.

In *Widen* præter Augustissimarum Majestatum Favoritam in paucis celebrem, inveniuntur horti alii non pauci, quos tamen inter primatum exercere dicuntur Comitum de Starrhen-

berg, Com. de Zternini. DD. de Rechron, Binder, & Scheller.

In platea Lutea vulgò *Kottgassen* / D. Baronis de Seel.

In *Neubau* Palatini Hungarici, & Principis Esterhazi: DD. de Andler, Albrechtspurg, & Enzin.

In fossa argillacea ad aureum agnellum hortus est à gratia multum amabilis.

Guntendorpii Episcopi Jaurinensis è Ducibus Saxoniae. Marchionis de Obizi. Com. de Königseck. Baronis ab Opper. D. Secret. de Mayern. Quo etiam referimus nondum absolutum, sed vel ab ipso jam exordio suo sumptuosum, qui unà cum Magnifico Palatio favoribus Augusti Rom. Regis in Schönbrun mirà arte, & industrià pro dignitate tanti Principis adornatur.

Omnes hi vel vastitate immensi, vel ab ædificiis raris, & superbis pretiosi, vel à floribus, fructibusque aliarum Regionum mirandi, peristromatis arboreis, sylvulis integris, statuis, picturis, aliisque hortensibus deliciis amœni non minorem Viennensi Urbi gloriam, quàm animis ipsis genuinam delectationem pariunt, & voluptatem.

His Hortorum amœnitatibus non possumus non subnectere delicias alias, quas Urbs tota ex amœno arborum virore, pratorum varietate, fluviolorumque gratioso strepitu, umbrâ, aëreque jocante, ex vicino sibi post pontem loco excipit, quem *Prater* vulgari nomine compellant: Locus iste Suburbii Leopoldini conterminus eam habet in se amœnitatem, quæ & ipsas cum primariis Ministris Cæsareas Majestates sæpius sua vi sinu, venatione, aliâque recreatione refocillat, & copiosam serum etiam in tempus nobilitatem allicit, & invitat ad hilaritatem, locus ob id verè pretiosus, ac dignus, qui reliquis suam ob amœnitatem hortorum illicitis comparetur.

Inter alia recreationi dicata, qualia copiosa tam Urbs, quàm annexa Civitati Suburbia numerant, in quibus variæ pro virium mentisque relaxatione exhibentur spectacula, numerandæ veniunt Domus Comicæ, & sphæristeria: illas quod attinet præter id, quod in Cæsareo, & Academico Societatis Jesu Collegio, ac Domo Professæ, in quibus coram Augustissimi

mis Majestatibus, spectante tam Nobilium, quàm populi confertâ multitudine Dramata exhibentur, ipsa in Regia novum, & amplum non dudum erectum cernitur Theatrum, quod à Scenarum varietate, commoditate, & reliquo apparatu comico non parvam sibi vendicat commendationem. Binæ adhuc aliæ habentur in Urbe Domus comicæ, quarum una in platea ad portam cœli, altera in platea simplici dicta sita est: Ubi frequenter per anni decursum tam ea, quæ aures, quàm quæ oculos ingenuè valent delectare, curioso spectatori cū hilaritate proponuntur.

Sphæristeria, quantum accepimus quatuor numerantur, ubi suam ad artis regulas dexteritatem amantes pilæ ostentant variis: in aliis albis, nigris in aliis pilis luditur: primum non procul ab Aula Cæsarea est erectum, ad portam cœli situm est alterum, tertium penes Monasterium ad Scotenses dictum: quartum tandem penes RR. PP. Ord. S. Francisci in Domo Albiana reperitur.

Inter loca recreationi servientia, non minimam sibi partem vendicat quidam Augustissimi Imperatoris locus, quem ab ædificio *Neugebati* appellant, asservantur hic diversa spectatu digna animalia suis divisa repagulis, & in certa fora distributa, Leones, Ursi, Tygrides, Lynces & aves rarissimæ, quarum una molis, & magnitudinis justæ pro plumis setis, aut quasi pilis est obducta, altera hæc spectatur bestia, cui Carpophoro nomen est inditum: accessit novissimè à Turcica Legatione allatum par Pantherarum tam cicurum, ut Vertagorum locò lepores capiant, eosque ad eum, qui curam illarum habent, apportent, & absolutâ venatione raro spectaculo equis veluti caniculi insideant, & assessori suo blandiantur, hæc tamen adhuc Turcæ cuidam, qui curam earum ulterius gerat, concreditæ.

Hoc etiam titulo non prætereundum judicavi spectaculum aliud, quod in Leopoldina quotquot Dominicis, festisque diebus æstivo tempore ad Leonem aureum vastâ in Domus area pergulis bene instructa copiosis semper spectatoribus exhibetur, ubi Urforum, Taurorum, ac aliarum tam cicurum, quàm ferarum bestiarum venationes instruuntur. Reliqua, quæ passim in domibus aliis reperiuntur lubentes prætergredimur, ac rebus aliis immeramur.

TITULUS ULTIMUS.

Magnitudo, & Ambitus Urbis.

UT Operi nostro finem imponamus, adjungimus coronidis locò quod titulo secundo promissimus, Urbis Viennensis Magnitudinem, & capacitatem, quæ cū in celeberrimis etiam per Orbem Civitatibus inter prima earundem numeratur decora, non in mediocri Viennæ Gloriosæ ornamentum ce-

det, & commendationem, cū, uti sequentibus ostendetur, maximas etiam Urbs nostra per Orbem Urbes, si non superet, certò amplitudine suâ adæquet; pro comperto enim habemus circuitum illius, si unà cum Suburbii, quæ vastissima elegantissimis Urbibus non imparia ipsorum hostium testimonio numerat, compute-